

A Magyar Orvosi Nyelv című lapunk szemléletéről, hitvallásáról

Immár a prof. Bősze Péter alapító-főszerkesztő indította, a maga nemében valóban egyedülálló (mert hazánkban még soha nem jelent meg olyan folyóirat, amely kifejezetten egy adott tudományág szaknyelvével foglalkozik!) orvosi nyelvi lap harmadik számát tartja a kezében.

A Magyar Orvosi Nyelv szerkesztésével, szemléletével, alap gondolásával kapcsolatos viták ugyan lanyhultak valamelyest, ám teljesen el nem csendesedtek. Az alapkérdés újra és újra fölvetődik: meddig terjed, meddig terjedhet a lektor, a szerkesztő joga a küldött anyagok, vélemények, írások módosításának, javításának terén. A szerkesztőség ismét átgondolta a problémakört, a megfogalmazódott kritikákat s a támogató véleményeket egyformán figyelembe véve.

Nos, kimondhatjuk, hogy egy hagyományos újságnál, szaklapnál teljesen természetes, helyénvaló és megszokott, sőt, e megszokottság miatt – ha a szerkesztőség egy kicsit is ad magára – szükséges, hogy a lektor, a szerkesztő ne csak a véletlen elírásokat vagy az egyszerű helyesírási hibákat javítsa, hanem az írások stílusán, megfogalmazottságán, a nyelvi finomságokon is dolgozzék. Ebben, úgy vélem, mindannyian egyetértünk.

Azonban mi (többek között magam is) az alapító-főszerkesztő eredeti elképzelésével teljesen összhangban, szándékát világosan értve és támogatva a következőket szeretnénk hangsúlyozni.

A Magyar Orvosi Nyelvet a továbbiakban sem kívánjuk egy egyszerű, „hagyományos” lappá tenni – egyé az amúgy is tömör, különböző orvosi vagy éppen nyelvészeti szaklap között. Hogy miért?

Az egyik – mondhatom: a leglényegesebb – ok a **nyelvi demokratizmus és különösen az evvel járó nyelvi felelősség** hangsúlyozása, középpontba helyezése. Ez a lap, célkitűzése szerint – ahogy azt Bősze Péter professzor úr megfogalmazta –, egyfajta „nyomtatott nyilvánosság” óhajt lenni. Szabad tér, ahol mindenkinek módja, lehetősége, joga van véleményét, gondolatait, javaslatait megosztani másokkal – ahogy azt tudja. Ha valaki erre csak alacsony nyelvi-stiláris színvonalon képes – ám tegye úgy! Ez, adott esetben a megfogalmazott, akár a rosszul, hibásan, zavarosan megfogalmazott véleményt, gondolatot már magában is segíthet megfelelően értékelni; ám ne felejtjük: nagyon bölcs, tartalmas gondolatok is papírra vehetnek egy esetleg nem túl szép, nem túl szerencsés nyelvezetű írásban...

Ez az elv valójában hitvallás a részünkről: határozott és szikla-

szilárd állásfoglalás a kultúra egysége mellett! Ráadásul az, hogy valakinek a neve előtt ott van a „Dr.” és szakmájának, szakterületének valóban nemzetközileg is elismert, nagy tudósa, még nem jelenti, egyszerűen nem jelentheti szükségszerűen azt is, hogy az illető – tudom, nagyon kemény szavak ezek – egyúttal az „értelmiségi” címet is elnyerte. Hogy miért? Mert bizony ezt a „címet” nem az egyetemek vagy az akadémiák adják – ezt csak tudással, műveltséggel, mégpedig széles látókörű, sokoldalú műveltséggel, világra való nyitottsággal és az emberi kultúra sok területén való jártassággal lehet kiérdemelni.

Ha egy érdekesítő, szakmailag is kiemelkedő esettanulmányt közlétező orvos cikkében azt olvassuk, hogy „hibát vét” (értelmetlenségig összezavarva az „elvét valamit” és a „hibázik, hibát ejt” kifejezéseket) vagy azt látjuk leírva, hogy „cardiológia” (holott egy-két nagyon ritka kivételtől eltekintve minden orvosi szak tudomány nevét magyarul kell írni, de semmiképpen sem ilyen torz, hibrid formában), esetleg a „randomizált kontrollált” kifejezéssel találkozunk (amely nem csak angolkoros, hanem tökéletesen értelmetlen is, mert a kifejezés magyarul „véletlen besorolásos, kontrollós”, tehát még jelentéssel is rossz az előbbi változat), akkor bizony el kell gondolkoznunk a szerző magyar nyelvi ismereteiről, helyesírási tájékozottságáról – de az utolsó példa kapcsán még az értelmes, logikus gondolkodás képességének kérdéséről is... Aki így ír, az lehet nagy tudós, azaz „kiváló orvosi szakmai **mesterember**” – de „**értelmiségi**” azért talán mégse!

Így továbbra is vállaljuk az elvet, amelyet már többször is megfogalmaztunk: **„a szerző a szavak, a vélemények leírásával járó óriási felelőssége tudatában s e felelősség tudatos szem előtt tartásával fogalmazza meg gondolatait!”**

A fentebbi, beismerem, túllontúl szigorú, sőt, talán igazságtalannul sommásan és előítéletesen hangzó megfogalmazást azért mindenképpen finomítani, árnyalni, pontosítani szeretnénk.

Ennek nem az az oka, hogy az értelmiségi létre, a frázisosan sokszor emlegetett „az írástudók felelőssége” eszményre más-ként kéne gondolnunk, hanem az, hogy mindannyian tisztában vagyunk avval is, hogy ez a magas elvárás szükségszerűen csak egy kitűzött, kitűzendő, de – tekintve, hogy emberek vagyunk – csupán egy megcélózható, megközelíthető idea.

Ehhez csak a legegyszerűbb, legnyilvánvalóbb okokat fűzném hozzá magyarázatként, tehát voltaképp felmentésképpen.

Világos, hogy a hivatásában elmélyült, nagy tudású orvos (avagy

bármely más tudós) éppen ezen szakmai elmélyültsége, óriási energiákat és rengeteg időt követelő és fölemesztő tevékenysége miatt nem lehet képes hivatásának szintjéig „szakértővé” válni olyan területeken is, amelyek adott esetben távol állnak tőle. Napjaink nem a polihisztorok kora, és dőreség lenne elvárni az orvostól, hogy az amúgy is túlterhelten, hajszoltan végzett munkája közben, két, sürgősséggel beszállított beteg vizsgálata közötti pár percében a zárójelentések vagy a leletek nyelvezetének veretességén törje a fejét, időnként előkapva mondjuk az Orvosi helyesírási szótárt. (Hozzáteszem, azért van ilyen kivételes kollégám is – mint mondja: zavarná, ha a neve egy hibáktól hemzsegő, zavaros, kusza, fölösleges idegen szavakkal és értelmezhetetlen rövidítésekkel teli zárójelentés alá kerülne. Gyakran még föl is hív telefonon, hogy ezt vagy azt hogyan is vesse papírra!... De hát ez valóban kivétel.)

További kézenfekvő mentség az az egyszerű tény, hogy az embereknek nagyon eltérő a nyelv- és a stílusérzéke, illetve a helyesírási készsége. Sokszor tapasztaltam már, hogy magára és megnyilvánulásaira nagyon is igényes, a leírt szövegére tudatosan odafigyelő, szavait, mondatait alaposan átgondoló kollégánk a legnagyobb jó szándéka, igyekezete mellett sem veszi észre, hogy – adott esetben – egy-egy leírt mondatának se füle,

se farka... De hát ez így természetes: különbözőek vagyunk. A tudatos igyekezet pedig már magában megbecsülendő érték, a különbözőség, a képességek mássága meg az emberi közösség, a társadalom külön adománya: remélem – ha eljön az ideje – az én béldaganatomat inkább majd egy briliáns kezű, ám kissé agraphiás sebész fogja eltávolítani, és nem egy champollioni tehetségtű nyelvész...

Nem szükséges további magyarázkodás: úgy vélem, úgy véljük, az eddigiekből is megfelelően kiviláglanak szándékaink, álmaink, célkitűzéseink, s az is kitűnik, hogy nem valamiféle „agresszív, előítéletes nyelvi fanatikusok” társasága kíván lenni a Magyar Orvosi Nyelv szerkesztősége, hanem együtt gondolkodó, közös nevezőt keresni és találni kész, igényes, nyelvépítő szakemberek nézeteinek, javaslatainak nyilvánosságra hozója, szószólója, „véleményütköztetője”.

Ebben a szellemben szeretnénk folytatni a munkánkat, amely elképzelhetetlen a tisztelt olvasók, a szakemberek, az orvosok, a nyelvészet iránt fogékony érdeklődők támogatása, segítsége, azaz a véleményüket bátran megírók közreműködése nélkül!

Dr. Grétsy Zsombor